ПРИБОРКАННЯ ЦЕРБЕРА

(Подвиги Геркулеса XII)

З англійської переклала Наталя ДЬОМІНА

I

Еркюль Пуаро сьорбнув аперитива і, поглянувши на женевське озеро, зітхнув. Він провів ранок за розмовами з певними особами, пов'язаними з дипломатичними справами, які всі були дуже стурбовані, а він почувався втомленим, бо нічим не міг їм зарадити. Світ перебував у стані неспокою — всі народи стривожені й напружені. Тепер щохвилини хтось когось міг стусонути — і тоді Європа знову поринула б у війну.

Еркюль Пуаро зітхнув. Він надто добре пам'ятав 1914 рік і не мав щодо війни жодних ілюзій. Війна нічого не вирішує. Мир, що вона приносить потім, є лише миром утоми, але аж ніяк не конструктивним миром. Він із сумом подумав: "Якби ж лишень постала людина, яка з такою ж легкістю поширила ідею миру на весь світ, з якою шириться потяг до перемог і завоювань".

По тому, дякуючи своєму латинському здоровому глузду, він вирішив, що ці його ідеї зовсім марні. Він ніколи не вмів ширити ідеї. "От мізкувати, — подумав він, не страждаючи зайвою скромністю, — це моя справа. А люди з гарними міз-ками вряди-годи бувають великими лідерами чи ораторами. Можливо тому, що занадто витончені, аби перейматися власною персоною".

"От тут треба бути філософом, — промовив Еркюль сам до себе, — потопу ще немає. А поки що цей аперитив добрий, сонце сяє, озеро блакитне, оркестр грає непогано. Чи цього не досить?"

Та він відчував, що не досить, міркуючи собі з раптовою посмішкою: "Бракує однієї маленької деталі, аби довершити гармонію миті — Жінки. Une femme du monde — chic1, гарно вдягненої, симпатичної, spirituelle!"2

Навколо нього було багато чарівних і добре вдягнених жінок, але для Пуаро цього було дещо замало. Він вимагав більше гарних вигинів, пишнішої і барвистішої зовнішності.

У ту саму мить, коли Пуаро невдоволено пройшовся очима по терасі, він побачив те, що сподівався побачити — жінку за сусіднім столиком — пишнобарвну, із шикарним пофарбованим у червоне волоссям, прибраним маленьким чорним обідком, на якому красувалися яскраво обпірені маленькі пташки.

Жінка повернула голову, мимохіть поглянула на Пуаро, і враз її очі розширились, а яскраво-червоні уста розкрилися. Вона підвелася, ігноруючи свого супутника за столиком, і з усією імпульсивністю своєї російської натури помчала до Пуаро, наче галеон на повних вітрилах. Простягаючи руки, вона вигукнула:

— О, та це ж, та це ж mon cher* Еркюль Пуаро! Скільки минуло років, скільки років... Ох, не будемо згадувати скільки! Бо шкода.

Пуаро підвівся, галантно схиляючись до руки графині Вєри Росакової. Така вже доля маленьких педантичних чоловіків — палко прагнути великих пишнобарвних жінок.

Пуаро ніколи не міг звільнитися від фатальних чар графині. Щоправда, тепер вона вже була далеко немолода. її нафарбоване обличчя нагадувало про захід сонця, а з вій стікала туш. Справжня жінка уже давненько ховалася під цим гримом.

Попри все, для Еркюля Пуаро вона й досі втілювала образ розкошів та спокуси. Як буржуа він був у захваті від аристократки. Давні чари

взяли гору. Він добре пам'ятав, як вони вперше зустрілися — з якою спритністю вона вкрала коштовності і з якою пихою визнала факт крадіжки, коли її звинуватили в ній.

Він промовив: "Мадам, enchanté"4, — що пролунало так, ніби фраза була чимось більшим, ніж просто формула ввічливости.

Графиня підсіла за його столик, вигукуючи:

— Ви тут, у Женеві? Чому? Невже, аби вистежити якогось нікчемного злодюжку? О, якщо це правда, то в нього проти вас — жодних шансів, жодних. Ви — чоловік, який завжди перемагає! Таких більше немає — немає в усьому світі!

Якби Еркюль Пуаро був котом, він би замуркотів. Натомість він підкрутив свої вуса.

— А ви, мадам? Чим тут займаєтеся ви? Вона осміхнулася, промовивши:

— Я вас не боюся. Цього разу я — на боці правого діла! Я живу дуже доброчесно. Намагаюся якось розважитися, але тут усі такі похмурі. Це нічого?

Чоловік, який сидів був за столиком із графинею, підійшов і нерішуче зупинився біля них. Графиня поглянула на нього.

3 Mon cher (франц.) — мій друже.

— Bon Dieu!5 — вигукнула вона. — Я забула про вас. Дозвольте відрекомендувати — доктор Кайзербах. А це — це найдивовижніший у світі чоловік — мсьє Пуаро.

Високий чоловік із темною бородою і палкими блакитними очима клацнув каблуками і вклонився, після чого промовив:

— Я чув про вас, мсьє Пуаро.

Графиня Вєра перервала ввічливу відповідь Пуаро, вигукнувши:

— Та ви ж не знаєте, яка це дивовижна людина! Він усе знає! Він може зробити будь-що! Вбивці вішаються, коли почують, що він іде по їхніх слідах. Він — геній, кажу вам. Він ніколи не помиляється.

— Та ні, мадам. Не кажіть такого.

— Але ж це правда Не будьте таким скромним. Це нерозумно — бути скромним.

Вона звернулася до того чоловіка:

— Кажу вам, він робить дива. Він навіть мертвого може повернути до життя.

У блакитних очах під окулярами щось блиснуло.

— Та невже? — промовив гер Кайзербах. Але тут заговорив Еркюль Пуаро:

— До речі, мадам, як там ваш син?

— Мій любий ангел! Тепер він уже такий великий — широкі плечі, такий гарний хлопець! Він в Америці. Будує там мости, банки, готелі, торгові центри, залізниці — все що схочуть американці.

— То він будівельник чи архітектор? — поцікавився Пуаро.

— Та яка різниця? — відказала графиня Росакова. — Він славний хлопець: у нього тільки й мови про сталеві балки, про якийсь опір матеріалів. Це щось, чого я ніколи не розуміла і чим ніколи не переймалася. Але ми обожнюємо одне одного.

Гер Кайзербах збирався вже йти, тож запитав у Пуаро:

— Ви тут зупинилися, мсьє Пуаро? Добре. Тоді ми можемо знову побачитися.

— Чи не випили б ви зі мною аперитива? — запитав Пуаро у леді.

— Так, так. Вип'ємо разом горілки й одразу повеселішаємо. Еркюлю Пуаро ця ідея сподобалася.

II

Це було наступного вечора, коли доктор Кайзербах запросив Пуаро до своїх покоїв. Вони випили чудового бренді і завели балачку про се й про те. Зрештою Кайзербах сказав: г

— Мене зацікавило, мсьє Пуаро, те, що вчора розповідала про вас наша чарівна знайома.

— Так?

— Вона сказала: "Він може навіть мертвого повернути до життя". Еркюль Пуаро випростався у кріслі і, здивовано повівши бровами, запитав:

— Вас це цікавить?

— Дуже.

— Чому ж?

— Бо я відчуваю, ті слова були знаменням. Пуаро різко відказав:

— Ви що просите мене повернути мертвого до життя?

— Можливо. Що б ви сказали, якби я попросив? Еркюль Пуаро знизав плечима, промовивши:

— Зрештою, смерть є смерть, мсьє.

— Не завжди.

Очі Еркюля Пуаро зробилися гострими і зеленими:

— Тож ви просите мене оживити мертву особу. Чоловіка чи жінку?

— Чоловіка.

— Хто він?

— Схоже, вас не приголомшило завдання?

На обличчі Пуаро з'явилася легка посмішка. Він промовив:

— Ви — не божевільний. Ви — розумний поміркований індивідуум. Фраза "повернути мертвого до життя" є багатозначною. її можна розуміти як фігурально, так і символічно.

Той відповів:

— За хвилину ви все зрозумієте. Для початку мене звати не Кайзербах. Я назвався цим ім'ям, аби не привернути до себе уваги. Моє

справжнє ім'я занадто відоме. Себто, воно стало відомим за останній місяць. Лац-ман — поважно вимовив він. Його очі уважно вивчали Пуаро.

Пуаро різко запитав:

— Лацман? — він зробив паузу і потім повторив іншим тоном: — Ганс Лацман?

Чоловік важко і сухо відповів:

— Ганс Лацман — це мій син...

III

Якби місяць тому ви спиталися у будь-якого англійця, хто відповідальний за європейські заворушення, неминучою відповіддю було б "Герцлайн".

Правда, ще був Бондоліні, але то завдяки Аугустові Герцлайну розгулялася народна уява. Він був диктатором диктаторів. Його войовничі промови захмелили молодь його власної країни та країн-союзниць. Саме він розгарячив Центральну Європу і продовжував тримати її розпеченою.

На свої публічні промови він збирав величезні натовпи шалених прибічників. Самий лише його пронизливий голос мав неабияку владу. Поінформовані люди пояснювали, що Герцлайн не був верховним вождем Центральних імперій. Вони згадували інші імена — Ґолштам, фон Еммен.

— Ці, — розповідали вони, — були виконавчими мізками, а Герцлайн — лише підставною особою. Але хай там як, саме Герцлайн запам'ятався публіці.

Ходили обнадійливі чутки, що у Герцлайна невиліковний рак. Йому лишалося жити не більше шести місяців. У нього була серцева недостатність. Будь-якого дня він міг упасти і вмерти. Герцлайн уже пережив один напад, і тепер будь-якої миті міг статися ще один.

Після жорстоких переслідувань Герцлайном католицької церкви відомий баварський ченець — отець Людвіг — навернув його до Бога. Невдовзі він мав піти в монастир. Але Герцлайн закохався в російську єврейку, дружину лікаря. Він навіть збирався покинути Центральну імперію й оселитися з нею у Швеції.

Та незважаючи на всі чутки, Герцлайн не зазнав серцевого нападу, не помер від раку, не пішов у монастир і не втік із коханкою. Він продовжував виголошувати запальні промови, які його прихильники слухали захоплено, і, зрештою, правильно вибираючи час, приєднував до Центральної імперії одну територію за іншою.

Щодня грозові хмари над Європою згущувалися. У розпачі люди повторювали обнадійливі чутки ще з більшою надією. Або ж несамовито волали: "Чому ніхто не вб'є його? Аби лишень його позбавитися..."

Настав тиждень, коли Герцлайн не виступив жодного разу, і вдесятеро більше людей повірили, що все обійдеться.

Однак потім у фатальний четвер гер Герцлайн знову виступив із промовою перед Молодіжним Братством. Згодом люди розповідали, що його обличчя було скривлене і напружене, і навіть його голос звучав інакше, ніби він передчував, чим усе скінчиться. Та зрештою люди завжди говорять такі речі.

Промова почалася наче звично. Ствердити права нації можна тільки самопожертвами і силою зброї. Чоловіки мусять бути готові загинути за свою країну, а якщо ні, то вони не варті жити заради неї. Демократичні держави бояться війни, а отже вони — легкодухі і не гідні того, щоб

вижити. Нехай вони зникнуть з лиця Землі і нехай їх знищить могутня сила Братства. До бою, до бою, і знову до бою — здобудете перемогу і дістанете в нагороду всю Землю.

В емоційному збудженні Герцлайн ступив за межі своєї куленепробивної кабіни. І миттєво пролунав постріл — великий диктатор упав — куля влучила в голову.

У третьому ряду слухачів натовп буквально роздер на шматки молодика, який тримав у руці задимлений пістолет. Це був студент на ім'я Ганс Лацман.

Протягом кількох днів демократичний світ плекав неабиякі надії. Диктатор був мертвий. Тепер, імовірно, запанує мир.

Надія зникла майже одразу. Бо ж мертвий чоловік став символом, мучеником, святим. Ті задуми, що він їх не здійснив за життя, здійснилися по його смерті. Всю Центральну імперію охопила величезна хвиля войовничого ентузіазму. їхнього лідера було вбито, проте його дух має повести їх уперед. Центральна імперія повинна володіти світом і покласти край демократії.

Збентежені миролюбці усвідомили, що смерть Герцлайна нічого не змінила. Вона радше прискорила День Приходу Зла. Вчинок Лацмана якщо й змінив щось, то тільки нас гірше.

IV

Пролунав сухий голос чоловіка: "Ганс Лацман — це мій син". Пуаро сказав:

— Я вас не розумію. Ваш же син убив Герцлайна...

І замовкнув. Його співрозмовник похитав головою і промовив:

— Мій син не вбивав Герцлайна. Ми з ним дотримувалися різних поглядів. Я скажу вам, він любив того чоловіка. Він схилявся перед ним. Він вірив у нього. Та йому б ніколи і на думку не спало його застрелити. З усім своїм молодечим ентузіазмом він був нацистом з ніг до голови.

— Якщо не він, тоді хто?

— Ось саме про це я й хочу, щоб ви дізналися, — сказав старший Лацман.

— Вам здається... — почав Пуаро.

— Я можу помилитися, — хрипко озвався Лацман.

— Скажіть мені, що, ви вважаєте, сталося насправді? — прямо запитав Еркюль Пуаро.

Кайзербах нахилився вперед у своєму кріслі.

V

Лікар Отто Шульц поправив на носі свої окуляри в черепаховій оправі. Його худорляве обличчя сяяло науковим ентузіазмом. Приємним гугнявим голосом він промовив:

— Гадаю, містере Пуаро, почувши ваші настанови, я можу одразу взятися за діло.

— Ви знаєте, в якому порядку все має відбуватися?

— Авжеж, я буду ретельно дотримуватися плану. Я так розумію, точний розрахунок часу є важливим чинником для успіху вашого задуму.

Еркюль Пуаро нагородив його схвальним поглядом, промовивши:

— Порядок і метод. Як приємно мати справу з науковцем.

— Можете на мене розраховувати, — сказав лікар Шульц, потиснув йому руку і вийшов.

VI

Тихою ходою зайшов безцінний слуга Пуаро — Джордж. Він тихо й шанобливо запитав:

— Чи прийдуть іще якісь джентельмени, сер?

— Ні, Джордже, це був останній.

Еркюль Пуаро мав стомлений вигляд, бо відтоді, як повернувся з Баварії тиждень тому, мав багато роботи. Відкинувшись у кріслі та прикривши руками очі, він промовив:

— Коли все це скінчиться, я довго-довго відпочиватиму.

— Так, сер. Гадаю, це було б доцільно, сер, — сказав Джордж.

— Останній подвиг Геракла. Ви знаєте, Джордже, що це за подвиг? — запитав Пуаро.

— Не можу сказати напевно. Сам я не голосую за лейбористів6.

— Ті молоді люди, яких бачили сьогодні, — я відправив їх виконувати особливу місію — вони поїхали до місця, що править за притулок для загублених душ. Для даного подвигу неможливо застосувати силу. Все має бути зроблене за допомогою хитрощів.

— Вони скидалися на дуже компетентних джентельменів, якщо я можу так сказати, сер.

— Я дуже ретельно їх обирав, — сказав Еркюль Пуаро. Джордж зітхнув і похитав головою, промовляючи:

— Світ — дуже хворий. Схоже на те, що, як не крути, а буде війна. Всі у глибокій депресії, сер. І що стосується торгівлі, то це страхіття. Ми не можемо жити так далі.

— Ми опинилися у "сутінках богів", — тихо сказав Еркюль Пуаро.

VII

Лікар Шульц зупинився перед будівлею за вісім миль від Страсбурга, огородженою високою стіною. Він натиснув на дзвінок. Почулося страшне гавкання пса і брязкіт ланцюга.

З'явився охоронець, і лікар Отто Шульц показав свою картку.

— Я хотів би побачитися з гером лікарем Вайнгартером.

— На жаль, мсьє, лікаря лишень годину тому викликано телеграмою. Шульц насупився.

— У такому разі чи можу я зустрітися з його безпосереднім заступником?

— Лікарем Ньюманом? Звісно.

Лікар Ньюман виявився молодиком з приємною зовнішністю і відкритим обличчям. Лікар Шульц підтвердив свою професійну належність, подавши рекомендаційного листа від одного з

найвідоміших психіатрів Берліна, і пояснив, що він автор публікації, предметом якої є певні аспекти божевілля та психічної дегенеративності.

Лікар радісно усміхнувся і повідомив, що знайомий з публікаціями лікаря Шульца і що дуже цікавиться його теоріями. "Шкода, що лікар Вайн-гартер мусив поїхати!"

Вони почали розмовляти на професійні теми, порівнюючи умови праці психіатра в Америці та Європі, і нарешті заглибилися у технічні питання. Чоловіки обговорили окремих пацієнтів. Шульц докладно розповів про останні результати нового методу лікування параної.

— У такий спосіб ми вилікували трьох Герцлайнів, чотирьох Бондоліні, п'ятьох президентів Рузвельтів та сімох вищих божеств, — з усмішкою промовив він.

Ньюман засміявся.

За хвилину обидва піднялися нагору, де оглянули палати. Це була ма: ленька приватна божевільня для приблизно дванадцяти пацієнтів.

— Розумієте, мене особливо цікавлять ваші випадки параної. Я чув, що недавно до вас поступив пацієнт, чия хвороба має цікаві особливі риси, — пояснив Шульц.

VIII

З телеграми, що лежала на письмовому столі, Пуаро перевів погляд на обличчя свого відвідувача.

У телеграмі була адреса — "Вілла Юджіні Страсбург". Після неї слова: "Стережіться пса".

Відвідувачем був джентельмен середнього віку, від якого йшов специфічний запах, з червоним опухлим носом, непоголеним підборіддям та глибоким хрипким голосом, який, здавалося, лунав з його непривабливих чобіт.

— Можете повірити мені, хазяїне. Всі собаки мені підкоряються. Я вмію їх примусити, — прохрипів він.

— Мені це сказали. Вам треба буде поїхати до Франції, в Ельзас.

I

Містер Хігс зацікавився.

— Це туди, звідки походять ельзаські вівчарки? Ніколи не був за межами Англії. Ніколи. Мені доволі непогано в Англії, ось що я вам скажу.

— Вам потрібен буде паспорт, — сказав Пуаро і поклав перед ним анкету. — Заповніть це, я допоможу вам.

Вони старанно заповнили всі графи.

— Мене сфотографували, як ви просили. Не те, щоб ідея мені подобалася — це може бути небезпечно для моєї професії, — повідомив містер Хігс.

За професією містер Хігс був викрадачем собак, але цей факт замовчувався.

— На зворотному боці вашого фото, — сказав Пуаро, — поставить підпис суддя, священик або державний чиновник, який підтвердить ваше право мати паспорт.

Містер Хігс вишкірив зуби:

— Чи це треба, — сказав він. — Чи це треба. Хтозна, чи я заслуговую на паспорт.

— Коли дуже треба, людина йде на ризик, — відповів Пуаро.

— Ви про мене? — запитав містер Хігс.

— Про вас і вашого колегу.

За два дні вони вирушили до Франції. Пуаро, містер Хігс та худорлявий молодик у картатому костюмі і яскраво-рожевій сорочці, успішний зло-дій-зламник.

IX

Пуаро не мав звички брати особисту участь у задуманій ним же таки операції, але одного разу таки зрадив своєму принципу. Було по першій ночі, коли тремтячого Пуаро, попри наявність на ньому пальта, двоє його асистентів старанно підняли на кам'яний мур.

Містер Хігс приготувався стрибнути у двір. Почулося несамовите гавкання, і раптом з-під дерев вискочив величезний страшний пес.

У Еркюля Пуаро мимоволі вирвалося:

— Mon Dieu, та це ж потвора! Ви впевнені, що зможете?..

— Не хвилюйтеся, хазяїне. У мене тут правильна штука. Заради неї будь-який пес піде за мною хоч у пекло.

— У такому разі, — озвався Еркюль Пуаро, — він повинен буде вивести вас із пекла.

А йому це все одно, — відказав містер Хігс і скочив з муру в сад. Вони почули його голос:

— Привіт, песику! Ану ж бо, нюхни цього... От і добре. Тепер ти підеш зі мною...

Його голос завмер у нічній тиші. В саду було темно й анітелень. Худорлявий молодик допоміг Пуаро злізти з муру. Вони наблизилися до будинку.

— Он там вікно, друге ліворуч, — сказав Пуаро.

Молодик кивнув. Спершу він оглянув стіну, задоволено осміхнувся, побачивши зручну трубу, і по тому легко і, очевидно, без особливих зусиль подерся нагору.

Незабаром Пуаро почув слабкий звук терпуга по ґратах вікна.

Минула хвилина, друга. Щось упало на черевик Пуаро. То була кінцівка шовкової драбинки. Низький круглоголовий чоловік з темними вусиками спускався незграбно і повільно. Нарешті він дістався землі. Еркюль Пуаро зробив крок уперед на світло місяця і ввічливо промовив:

— Якщо не помиляюся, ви гер Герцлайн.

X

— Як ви мене знайшли?

Вони вже були в купе другого класу і прямували до Парижа, коли Пуаро у властивій манері давав докладну відповідь на його запитання. Так він розпочав:

— У Женеві я познайомився із джентельменом на ім'я Лацман. Це був батько хлопця, чия куля мусила б вас убити, і знавіснілий натовп роздер на шматки молодого Лацмана. Однак його батько був твердо переконаний, що його син ніколи б не вистрелив у свого кумира. Отже, це мало бути так, ніби в гера Герцлайна вистрелив один із двох чоловіків, які стояли обабіч Лацмана, і пістолет силою вклали в його руку, і ті двоє кинулись на нього з криками, що він — убивця. Проте було ще дещо. Лацман запевнив мене, що в цих масових зборищах передні ряди завжди складаються з палких прихильників, себто там стоять люди, яким можна довіряти. Тепер Центральна імперія дуже організована. Організація є настільки бездоганною, що здалося неймовірним, як могло трапитися таке лихо. До того ж були ще дві маленькі, але важливі деталі. Герцлайн у критичну мить вийшов зі своєї куленепробивної кабіни, і того вечора його голос звучав інакше. Зовнішній вигляд — це дрібниці. Для когось було б нескладно, виступаючи на публіці, видавати себе за іншого. Але майстерно скопіювати інтонацію — це складніше. Того вечора голосу Герцлайна бракувало закличного тону. Це було ледь помітно, адже в нього вистрелили лише за кілька хвилин після початку промови. Припустімо тоді, що виступав не гер Герцлайн, а отже й вистрелили не в гера Герцлайна. Чи могла бути гіпотеза, яка пояснила б усі ті надзвичайні події? Я вирішив, що цілком можливо. Серед усіх різноманітних чуток, які циркулювали в ті напружені часи, мали би бути якісь підстави хоча б для однієї

з них. Припустімо, що чутка про навернення Герцлайна завзятим проповідником, отцем Людвігом, виявилася правдою. Пуаро поволі продовжував далі:

—Я вважав, що, можливо, ви — чоловік, сповнений своїх ідеалів, раптово усвідомили, що людству відкрилася нова перспектива, перспектива миру і братерства, і що ви є саме тією людиною, яка вкаже відповідний шлях.

Герцлайн нестямно кивнув, промовивши хрипким і вібруючим голосом:

— Маєте рацію. Я прозрів. Призначенням отця Людвіга було показати мені мою істинну долю. Мир! Мир — це те, чого прагне Світ! Ми повинні скерувати молодь жити у злагоді. Молодь світу повинна зібратися разом і спланувати величезну кампанію, кампанію миру. І я мушу очолити її! Я — обраний Господом дати світові мир!

Натхненний голос стих. Еркюль Пуаро кивнув самому собі і, з неабиякою цікавістю відчувши хвилю власних емоцій, сухо продовжив:

— На жаль, ваша світлосте, цей ваш грандіозний проект не потішив певних людей із виконавчої влади Центральної імперії. Навпаки, вони перелякалися.

— Бо вони розуміли, що хай куди б я повів людей, вони слухняно підуть за мною.

— Саме так. Тож без зайвої метушні вони вас викрали. Але тоді перед ними постала дилема. Якби вони оголосили, що ви — померли, могли б виникнути незручні запитання. Таємницю знало б надто багато людей. На додачу, войовничі настрої, що ви їх збурили, померли б разом з вами. Натомість вони влаштували ефектне видовище вашої кончини. Якогось чоловіка переконали зображати вас на величезному зібранні.

— Можливо, Шворца. Він часом заміняв мене у публічних процесіях.

— Імовірно. Сам він не мав жодного уявлення про спланований для нього кінець. Він гадав, що має виступити з промовою, бо ви захворіли. Його повідомили про тс, що у певну мить він вийде із куленепробивної кабіни аби продемонструвати свою безмежну довіру до людей. Він ніколи не підозрював небезпеки. Та двоє штурмовиків отримали наказ. Один із них вистрелив, а двоє інших напали на молодика, який стояв між ними, із криками, що, мовляв, вистрелив пістолет, який той тримав у руці. Вони знали психологію свого натовпу. Результат виявився очікуваний — божевілля національного патріотизму та непохитна незламна вірність гаслові "сила належить зброї!".

— Але ви й досі не розповіли, як вам пощастило знайти мене? — сказав Герцлайн.

Еркюль Пуаро посміхнувся:

— З моєю розумовою потугою це було нескладно! Зважаючи ще й на те, що вони не вбили вас (і я не думаю, що вони могли вас убити.

Одного дня ви згодилися б їм живим, особливо якби тим людям вдалося переконати вас повернутися до старих поглядів). Куди вони могли вас подіти? За межі Центральної імперії, але не надто далеко. Існувало лише одне місце, де вас можна було б безпечно сховати — божевільня — місце, де людина може невтомно день і ніч називатися героем Герц-лайном і де така поведінка сприймалася б як цілком природна. Параноїки завжди переконані в тому, що вони — великі люди. У кожній божевільні є свої наполеони, герцлайни, цезарі — часом трапляється і сам le bon Dieu!7

Я вирішив, що найімовірніше ви сховані в невеличкому закладі Ельзаса або ж Лотарінгії, де природно перебували б німецькомовні пацієнти. І, вочевидь, утаємниченою була б лише одна особа — медичний директор закладу. Для того, аби дізнатися де ви, я спорядив п'ятьох чи шістьох сумлінних медичних працівників. Ці чоловіки

отримали рекомендаційні листи від видатного психіатра в Берліні. За дивним збігом обставин, у кожному закладі, в якому вони побували, директори за годину до їх прибуття отримали термінові телеграми. Один із моїх довірених осіб, інтелігентний молодий американський лікар потрапив на віллу "Юджіні", де, відвідуючи пацієнтів-параноїків, побачив вас і без особливих зусиль встановив справжню особу. Про все інше ви знаєте".

З хвилину Герцлайн мовчав, а потім почав говорити, і в його голосі знову почулися ті нотки, які приваблювали до нього тисячі й тисячі слухачів:

— Ви навіть не уявляєте, яку велику річ ви зробили. Це — початок миру — миру в усій Європі — миру в усьому світі! Моя доля — скерувати людство до Миру та Братерства.

— Амінь, — м'яко промовив Еркюль Пуаро.

XI

Пуаро сидів на терасі женевського готелю. Біля нього лежала купа газет із великими чорними заголовками. Дивовижні новини з неймовірною швидкістю поширювалися на весь світ. ГЕРЦЛАЙН — НЕ ПОМЕР. Там були чутки, заяви, контр-заяви — категоричні заперечення можновладців Центральної імперії.

А по тому на величезній столичній площі Герцлайн виступив із промовою до багатотисячного натовпу — і всі сумніви розвіялися.

Голос, магнетизм, сила... Він промовляв до них, аж доки вони почали шалено вторувати його заклики. Народ пішов додому, вигукуючи нові гасла. Мир, Любов, Братерство... Молодь врятує Світ.

Пуаро почув — щось зашаруділо позаду, і запахло екзотичними парфумами. Це була графиня Вєра Росакова. Вона сіла за його столик і запитала:

— Це все сталося насправді? Воно може спрацювати?

— А чому ні? Невже така річ, як братерство, не може сповнювати людські серця?

— У це можна вірити, — глибокодумно кивнула вона. — Так, вірити можна — після чого, махнувши рукою, додала: але вони його не відпустять. Вони його вб'ють. Справді, цього разу вони його вб'ють.

— Але його легенда — нова легенда — житиме після нього. Смерть ніколи не є кінцем.

— Бідний Ганс Лацман, — промовила Росакова.

— Його смерть так само не була марна.

— Ви, я бачу, не боїтеся смерті. От я її боюся! Не хочу про це. Давайте радіти, сидіти під сонцем і пити горілку.

— Залюбки, мадам. Тим паче, що тепер у наших серцях є місце для надії, — і він додав: — Я маю для вас подарунок, якщо ви будете такі ласкаві його прийняти.

— Подарунок для мене? Як люб'язно.

— Перепрошую, я на хвилину, — Еркюль Пуаро пішов у готель і скоро повернувся, ведучи з собою величезного пса винятковой потворності.

Графиня зааплодувала:

— Який монстр! Який чарівний! Я люблю все велике — неймовірно люблю! Ніколи не бачила такого великого пса! І він для мене?

— Якщо забажаєте його прийняти.

— Я його обожнюватиму, — вона клацнула пальцями. Великий пес довірливо поклав свою морду в її руку.

— Бачите, він лагідний зі мною, наче ягнятко! Він схожий на великих лютих собак, що ми їх завели були в Росії у маєтку мого батька.

Пуаро трохи відступив і схилив голову. Він отримав неабияке художнє задоволення. Дикий пес, пишнобарвна жінка — так, картина була бездоганна.

— Як його звати? — поцікавилася графиня.

Пуаро відповів із зітханням Геркулеса, який здійснив свій останній подвиг:

— Називайте його Цербером.